

УДК: 61:57:378.147

**ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ПРИ
ПІДГОТОВЦІ І ПРОВЕДЕННІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ**

Т. І. Шевчук, С. С. Хлєстова, Т. Б. Васенко, О. В. Спрут

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

e-mail: shevchukti77@gmail.com

На сьогодні існує необхідність підготовки та організації навчального процесу у вищих навчальних закладах з позицій системного підходу. Системний підхід, як нова методологічна основа наукового пізнання, дозволяє вивчити об'єкт як ціле, що складається з різних взаємопов'язаних елементів. Розглядаючи підготовку і проведення практичного заняття як систему, можна визначити основні структурні елементи і функції кожного елементу та встановити логічні взаємозв'язки між ними.

Метою роботи є встановлення особливостей використання системного підходу при підготовці і проведенні практичних занять з медичної біології студентам-медикам.

Основними структурними елементами системи організації навчання в рамках вивчення медичної біології є: мета підготовки і проведення практичних занять, основні завдання, суб'єкти навчальної діяльності (викладачі, студенти), зміст та результати правильної організації проведення практичного заняття. Мета передбачає формування у студентів цілісної системи знань та вмінь з певної теми дисципліни. Підготовка і проведення практичних занять з медичної біології вимагає від викладача певної системи професійних психолого-педагогічних, методичних знань, вмінь та навичок. Грамотну організацію навчального процесу забезпечують такі вміння викладача: визначення актуальності теми заняття, її значення в майбутній професійній діяльності, створення позитивної мотивації до вивчення даної теми; визначення виховних та навчальних цілей заняття і

диференціювання їх по рівнях професійної підготовки; здійснення відбору теоретичного матеріалу та його структурування на основні елементи і визначення логічних зв'язків між ними; планування та організація проведення заняття, виділення його основних етапів; правильний підбір методів навчання та контролю, їх конструювання та диференціювання відповідно до рівня професійної підготовки; здійснення міждисциплінарної і внутрішньодисциплінарної інтеграції; складання алгоритмів та інструкцій до самостійної навчально-дослідницької роботи студентів на заняттях і в позаурочний час.

Вказані вміння є елементами системи професіограми сучасного викладача, яка включає сукупність особистісних, соціальних, психолого-педагогічних характеристик, а також певний об'єм спеціальних знань, педагогічних умінь й навичок, необхідних для виконання професійних обов'язків.

Для успішного забезпечення навчального процесу викладами кафедри медичної біології розроблені методичні вказівки з урахуванням всіх необхідних елементів. Методичну розробку можна вважати системою, яка складається з таких компонентів: актуальність теми, навчальні та виховні цілі, міждисциплінарна інтеграція, зміст теми у вигляді структурно-логічних схем, план та організаційна структура заняття, матеріали методичного забезпечення та література.

Високий рівень мотивації та пізнавального інтересу студентів до теми є важливою умовою ефективності сприймання, запам'ятовування, осмислення навчального матеріалу та подальшого його використання у професійних ситуаціях. Тому підготовка заняття починається з підбору переконливих даних, що свідчать про актуальність теми.

Від визначення навчальних цілей залежить методична організація заняття, вибір його форм, методів, засобів навчання та контролю. Навчальні цілі відіграють роль системоутворюючого фактору, оскільки визначають

принципи побудови системи навчання, відображають кінцеві результати навчальних досягнень студентів, демонструючи взаємозв'язок між всіма елементами методичної вказівки.

Будь-яка система є відкритою, взаємодіє із зовнішнім середовищем, що прослідковується при побудові міждисциплінарних зв'язків між певними елементами теми. Міждисциплінарна інтеграція є прикладом системи, яка поєднує нову тему заняття з попередніми та наступними, визначаючи логічні зв'язки між різними дисциплінами.

В зв'язку з великим інформаційним перенавантаженням та збільшенням частки самостійної роботи студентів проблема відбору змісту навчального матеріалу і його структурування мають особливу актуальність. Структурно-логічна схема виступає системою, яка є каркасним елементом навчання і запам'ятовування матеріалу та базисом при його відтворенні і деталізації. Структурно-логічна схема є графічною системою, що відображає основні змістовні елементи теми та зв'язки між ними.

При планування структурної організації заняття також прослідковується системний підхід. Основними елементами системи структури заняття є: етапи заняття, їх методичні функції та зміст; цілі етапів, методи навчання і контролю, матеріали методичного забезпечення та розподіл часу по етапах.

Отже, використання системного підходу при підготовці і проведенні практичних занять з медичної біології дозволяє системно проаналізувати окремі елементи та встановити логічні взаємозв'язки між ними, правильно побудувати алгоритм заняття, результатом чого є формування у студентів системного бачення певної теми, сприйняття основних її елементів як цілого, а також сприяють формуванню системи певних знань, вмінь та навичок, які дозволять вирішувати конкретні практичні задачі в майбутній професійній діяльності лікаря.